

Geachte werkgroep,

Naar aanleiding van uw brief van 10 september, waarin u uw bezwaren uiteenzette tegen de voorgenomen verhuizing van Het Utrechts Archief naar de Hamburgerstraat heb ik u op 16 september laten weten dat ik behoefte had aan nadere informatie en dat ik met u een gesprek wilde hebben, zo gauw ik die nadere informatie ontvangen had.

Inmiddels is dat het geval en hebben wij op 26 oktober het gesprek gehad. In dat gesprek is door mij en ir. A. Hutschemaekers, hoofd afd. Gebouwen van de dienst Stadsbeheer van de gemeente Utrecht, uiteengezet dat er op dit moment alleen sprake is van een haalbaarheidsonderzoek, uitgevoerd door de Rijksgebouwendienst om te bezien of het programma van eisen in het complex van de rechtbank aan de Hamburgerstraat zou kunnen worden gerealiseerd. Dat haalbaarheidsonderzoek heeft uitgewezen dat het programma van eisen gerealiseerd zou kunnen worden; de gemeente Utrecht heeft aan de realisatie een aantal randvoorwaarden gesteld, waarmee bij de definitieve planvoorbereiding rekening gehouden moet worden. Overigens stelt ook het rijk een aantal randvoorwaarden, wanneer het gaat om verbouw van monumenten.

Verschillende modellen zijn in dat haalbaarheidsonderzoek aan de orde geweest, waarbij de voorkeur is uitgesproken voor onderbrenging van Het Utrechts Archief in het complex aan de Hamburgerstraat met handhaving van de archieftoren aan de Alexander Numankade.

Op dit moment vinden er gesprekken plaats tussen rijk en gemeente over de vraag wie in de toekomst eigenaar wordt van het complex aan de Hamburgerstraat en wie in het verlengde daarvan het procesmanagement tijdens de bouw zal voeren. Ik heb er goede hoop op dat deze vragen binnen enkele weken beantwoord zullen zijn. Daarna kan er gestart worden met het definitieve programma van eisen; een bouwhistorische opname, milieu-eisen en stedenbouwkundige randvoorwaarden zullen onderdelen van dit programma van eisen vormen, evenals de eisen die het rijk stelt aan de bouw van een archiefbewaarploaats en aan hergebruik van monumenten. Als het project die fase bereikt heeft, is er uiteraard meer bekend en op dat moment wil ik nog eens graag met uw werkgroep van gedachten wisselen, zodat er in een vroegtijdig stadium met uw opmerkingen rekening gehouden kan worden. Ik zal het initiatief nemen tot een vervolgesprek.

In grote lijnen hebt u op dit moment de volgende bezwaren tegen de verhuizing:

1. U bent van mening dat het bewaren van archieven in een historische bebouwing alleen met hoge kosten is te realiseren.

Het is inderdaad juist dat exploitatie van historische gebouwen meestal duurder is dan de exploitatie van nieuwbouw. Echter de exploitatie wordt niet duurder door archieven onder te brengen in een historische omgeving. Ook de archiefdepots aan de Hamburgerstraat moeten voldoen aan de wettelijke eisen, hetgeen zal betekenen dat er grotendeels nieuwbouw (of verbouw van de bestaande kelders) moet plaats vinden.

2. U bent bezorgd dat de bouw door wateronttrekking ernstige schade zal veroorzaken aan de vele historische gebouwen uit de omgeving. Dit zowel tijdens de bouw als mogelijk ook daarna.

Het probleem dat u aansnijdt, wordt door de dienst Stadsbeheer onderkend. Men is van mening dat er technische oplossingen te bedenken zijn. Men zal bij het opstellen van het programma van eisen ter dege rekening houden met de door u geschetste problematiek.

Overigens is er in de haalbaarheidsstudie van uit gegaan dat de kelders niet veel dieper gaan dan de huidige kelders en dat er derhalve weinig tot geen sprake zal zijn van wateronttrekking. Daarom ook zullen niet alle archieven straks in het complex aan de Hamburgerstraat ondergebracht kunnen worden en is er sprake van dislocatie van de archieven (zie onder 4).

3. U bent bezorgd voor de vernietiging van het bodemarchief; ook voorziet u tal van aanpassingen boven de grond die zullen leiden tot aantasting van de historische gebouwen.

Juist vanwege de aantasting van het bodemarchief op het voorplein en de gevaren die de twee grote platanen zouden lopen bij grootscheepse graafwerkzaamheden op het voorplein, is reeds bij de haalbaarheidsstudie afgezien van onderkeldering van het voorplein. Een gevolg daarvan was wel dat niet alle archieven aan de Hamburgerstraat ondergebracht zouden kunnen worden en dat er derhalve sprake zou zijn van dislocatie (zie onder 4). Van vernietiging van het bodemarchief zal derhalve geen sprake zijn.

Aanpassing van historische gebouwen aan nieuwe functies kan overigens op zeer verantwoorde wijze geschieden. Wij hebben daar in Utrecht ook heel geslaagde voorbeelden van. Vaak is een nieuwe functie (en daarmee verantwoord beheer) de redding van een monument. Overigens is er in de voorbereidingsfase rekening gehouden met een bouwhistorisch opname als onderdeel van het programma van eisen.

4. U bent van mening dat dislocatie van archieven ongewenst is.

Het is correct dat – juist vanwege de bescherming van het bodemarchief, eventuele problemen met de waterhuishouding en om ecologische redenen – dislocatie der archieven zal optreden. In het voorkeursmodel zal de archieftoren aan de Alexander Numankade dan ook in gebruik blijven. Daarmee wordt tevens voorkomen dat er een flinke kapitaalsvernietiging plaats vindt, aangezien de toren in 1995 volledig gerenoveerd is (o.a. een nieuwe klimaatbeheersing-installatie).

Wij verwachten dat de gebruikers van deze dislocatie weinig tot geen last zullen hebben. Op dit moment inventariseren wij welke bestanden reeds verfilmd zijn en hoe de kwaliteit van de films is. Die zullen straks in het nieuwe Utrechts Archief ingezien kunnen worden. Tevens hebben we een duidelijk beeld van de meest geraadpleegde archieven. Die zullen uiteraard een plaats krijgen in de depots aan de Hamburgerstraat. In de toekomst kan via Internet in het archievenoverzicht worden aangegeven welke archieven aan de Alexander Numankade zijn achtergebleven.

Ik voorzie door deze maatregelen dat transport van archiefstukken beperkt zal kunnen blijven tot hooguit één keer per week.

Tenslotte vraagt uw laatste zin, waarin u stelt dat Het Utrechts Archief in beginsel geen museale functie heeft om een reactie mijnerzijds.

Ik ben het met u eens dat een archief geen museum is (net zo min als een museum een archief is); dat neemt niet weg dat steeds meer archiefdiensten in Nederland zich niet alleen richten op de actieve gebruiker van de archieven (de man of de vrouw die in de studiezaal zelf het onderzoek doet) maar ook op de passieve gebruiker. Daarmee wordt de man of vrouw bedoeld die niet zelf onderzoek doet, maar graag kennis neemt van de resultaten van andermans onderzoek en derhalve lezingen bijwoont, exposities bezoekt en aan rondleidingen deelneemt. In ons nieuwe beleid willen wij deze passieve gebruiker tegemoetkomen door in het nieuwe gebouw ruimte vrij te maken voor een vaste presentatie van de stadsgeschiedenis van Utrecht. Met het Centraal Museum zijn afspraken gemaakt om doublures te voorkomen.

Juist voor de afstemming met de andere culturele instellingen en voor gebruikmaking van elkaars voorzieningen is het nodig dat Het Utrechts Archief in het Museumkwartier gevestigd wordt en daarom gaan we graag naar de Hamburgerstraat, omdat wij de (actieve en de passieve) gebruiker van de Utrechtse archieven daar beter van dienst kunnen zijn dan op de huidige locatie. Een juist en verantwoord beheer van het cultureel erfgoed is een schitterende taak, maar legt ons tevens de verplichting op daar zeer zorgvuldig mee om te gaan en derhalve met u (en andere geïnteresseerden) in de nabije toekomst van gedachten te wisselen over de plannen en de uitvoering van de plannen, teneinde een zo goed mogelijk resultaat te kunnen bereiken.

Met vriendelijke groeten,

Drs. J.T.J. Jamar
Directeur Het Utrechts Archief